

הלכות שבת סימן שנד שנה

כאור הגולה

(ד) למלאות ממנו לרשות-היחיד (ה) אפלו אין החוליא גבוהה (עשרה), (ו) ואם הוא (ז) רחוק ארבעה מרשות-היחיד, (ז) אין ממלאים ממנו (ח) *אלא-אם-גן תהא החוליא גבוהה (עשרה): ב (ט) יאשפה ברשות-הרבים (י) שגבוהה עשרה *ורחבה ארבעה, אם היא (יא) של רבים (יב) מטר לזרק לה מרשות-היחיד (יג) תרוב לה הגה ולא חשינן שפא יתבגלל מן האשפה לרשות-הרבים ואחי לאתני. דאין דרך לזרק לאשפה אלא דברים (יד) מאוסים (המכיד פ"ס בשם הרשב"א), ואם היא של יחיד, אסור, משום דתחיד עשוי לפנות אשפה שלו ויבואו לשפך שם (טו) בדרך ונמצאו שופכים ברשות-הרבים:

שנה דיני גזונטרא ובית-הכסא, ובו ה' סעיפים:

א משנה בצ"ח
פ"ו ופ"ח ש"י
שם

א (ה) (א) "גזונטרא (פרוש, דף או בגין בולט מתוך הפתחים חוצה) שהיא למעלה מן המים *וחלון

כאור היטב

משא"כ אם החוליא פחות מ' חולף הדלי דרך ר"ה ומטלטל מרה"י לרה"י דרך מקום ר"ה. ועין ט"ו:

(ב) גזונטרא, פ"י דף היוצא מן הכתל למעלה מן המים ושם נקב באמצעיתו וחלון פחות לה, וקש"מלא מים דרך הנקב מטלטל

כאור הלכה

רשות-הרבים נקרא בין רחב ובין קצר, ונקרא החודש הוא דהא נקרא אפלו בכלים שאינם משתקנים, והאמת הוא דדיו זה הוא מלשון מרש"א, ואינו סבירא לה שם בדיעה החוספת דקצ"ר אסור לרשות-הרבים בכלים שאינם שבורין, וקאמר דלכאמילתא מטר:

* אלא-אם-גן תהא החוליא גבוהה עשרה, ואם הכור והחלון עומדים בריטא אחת⁽¹⁾ [בשורה אחת], אסור להוריד הדלי מחלון לכור, דהו' הושטה דאסור מרשות-היחיד לרשות-היחיד דרך רשות-הרבים אפלו למעלה מעשרה [מ"א]. [וצריך עיון, דהא בירושלמי פרק הוריק אימא דמושיט לא הו' מי אם עליה שנים, כגון ששה בששקין⁽²⁾] אצל הלויים שהיו מושיטין סקנרשים מן לוח, אצל לא באחר שהושיט מרשות-היחיד לרשות-היחיד דרך רשות-הרבים, והוא דבר זה בשבת דף ג תוספות בכור הסתמל "עשרה", עין שם? ואולי דכנת הירושלמי הוא רק לענין חייבא, אצל אסורא איקא גם באחר שהושיט, וכעין זה כתב בס"ד הסרימגרים, וכל כרחיך השפעה דקאמריה דהו' לכמהלה הוא מנ"י דוקא בשפ"י דיוטות: * ורחבה ארבעה, באמת אפלו לא היתה רחבה ארבעה גמ"ס מטר, דמקום-כסור הוא [נפ"מ]: ונראה לי, דנקט משום דמשנה באמרה "אשפה שגבוהה עשרה טפחים", ואם לא מנ"י ברחבה ארבעה, אפלו לא היתה גבוהה עשרה טפחים גמ"ס מטר דמקום-כסור הוא: * [וחלון פתוח וכו'], ודע, שעליה סתול שהוא כולו להשפוט משום על גזונטרא, נחשב גזונטרא גמ"ס מטר ברשות-היחיד, וכדלעיל בסימן שמה סעיף טז, ועל"ז מן סבת מטר להוציא ולתוס' על"פ גזונטרא בכל גווי, אצל מן המ' אסור לחלות ולתוס' אף על"פ גזונטרא אם לא עשו לה מחיצות, דמפסקת לרשות-היחיד קמלטל, ואם לא היתה חלון פתוח לה, נחשב גזונטרא לכאמילת, ועל"ז אף שהוא גבוה עשרה טפחים מן המים אסור להוציא מן הבית עליה, אצל מן המ' מטר להביא עליה, דמפסקת לכאמילת קמלטל וכל זה בחב"י לפי משפחת השג"א אבנ"ם בסעיד"הט"ו א, דמ"י זה לקא דסימן שמה סעיף טז,

הנה רשות-הרבים רק פרמלית גמ"ס מ' יש לומר מזה, דעל"פ פנים אסורא איקא, ודלי סתמי בצ"ח ארף, כמו שעושים לבארות שלנו לשאב ב⁽³⁾, (ט) והוא סתמי בחוף הבאר, או אפלו למעלה מן הבאר נגד אורו, אף שהמים הנה בחלי מבעוד יום, שלא עקר אותם בשבת מן הבאר, אפלו הכי יש לומר שלא להוציא מים להורידו על הארץ שסביב הבאר, (י) דהא על"פ פנים עשה הנחה בשבת, ואפלו לאתו' באורי סביב הבאר גמ"ס מספיק פרימגרים אם מטר⁽⁴⁾: ב (ט) אשפה ברשות-הרבים וכו', ואם עומדת בפרמלית, עין פרימגרים⁽⁵⁾: (י) שגבוהה עשרה, דאם לא היתה גבוהה עשרה, שם פרמלית עליה ואסור לזרק עליה מרשות-היחיד: (יא) של רבים, דרבים משליכין שם שופכיהן ונבליהן: (יב) מטר לזרק לה, ואפלו אם (יג) האשפה מפלגת מן הכתל ארבעה טפחים נש על הכפסך שביניהם שם רשות-הרבים, אפלו הכי מטר לזרק על האשפה מחלון שבבית⁽⁶⁾, (יז) ורק שיהיה החלון גבוה עשרה מן הארץ⁽⁷⁾, כדי שיהיה הארץ מרשות-היחיד לרשות-היחיד דרך מקום-כסור, ומה שכתב המחבר "תרוב לה", בא לאפוקי אם האשפה רחוק מרשות-היחיד, שלא לזרק על האשפה, שעלול לכל ברשות-הרבים⁽⁸⁾: (יג) תרוב לה, ואין צריך ערוב (יג) בינו שאין בה דיונין: (יד) מאוסים, כלומר, שאין צריך להם, ולא אחי לאתני אחר-כך אפלו אם יפול: (טו) בדרך, שהיו רגילין שם מקדם, מה שאין בן באשפה של רבים לא ממלכי מעשיתה אשפה ולעולם תהיה גבוהה עשרה טפחים, שהרי כל היום משליכין בלם שופכיהן ונבליהן שם ולא תחסר גביתה:

א (א) גזונטרא, פרוש, (ב) דף היוצא מן הכתל הפתח סמוך לים או לנהר ונהה דרך למעלה מן המים, ושם נקב באמצעיתו וחלון הפתח פתוח לו, וקש"מלא מים דרך הנקב, מטלטל מן המים שהם פרמלית וכללעיל בסימן שמה סעיף יז לרשות-היחיד, על"ז צריך שיעשה מחיצה

שער הציין

(3) פ"ס קים: (2) אקרא: (7) אסורנים: (8) ואם הנה פרמלית מספיק ביניהם, עין פרימגרים⁽⁵⁾: (1) מן-אבנ"ם ושי"א: (2) מן-אבנ"ם ואלה הנה: (3) פשוט: (4) פרימגרים: (5) ומדכ"ן אסור על עקירה או הפכה לבד: (6) רבנו יהונתן, והבא באסורנים: (7) פרימגרים: (8) מן-אבנ"ם: (9) אסורנים:

הלכות שבת סימן שנה

באר הגולה 412

(ג) פתוח לה מן הבית. (ב) אין ממלאין ממנו אלא-אם-כן עשה לה (א) מחיצה על סביבה.¹
 (ג) או יעשה המחיצה סביב הנקב שדולים דרך שם², ויהיה שיהיה בו ארבעה על ארבעה, ואין חלוק בין אם יעשה (ד) למטה מחברת לה³ בין אם יעשה (ה) על-גבה, ובין שעשה מחיצה מתרין גגם (ו) (ז) * לשפך ממנה. וכן ההולך (ח) בספינה, (ו) אינו יכול למלא אלא-אם-כן יעשה לה דף (ח) ארבעה על ארבעה ועושה בו נקב וממלא דרך שם, * ואינו צריך לעשות לו מחיצות⁴, אלא אמרין כף הצנדים וגוד אחית מחיצתא, (ו) (ט) שהקלו בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה שיעשה בבית. ויהי מלי (י) כשהוא (ו) בתוך עשרה טפחים, אבל אם דפני הספינה (יא) גבוהים מעל המים, מוציא * ויו של-שהוא (יב) ועושה בו (ט) נקב וממלא דרך שם, שהרי

באר היטב

שבגזנותא הנוכח ברישא צריך דוקא מחיצות ונקלה הוא דאמרין גוד אחית, אבל בספינה יש עוד קלא, דלא צריך אפילו מחיצות אלא אמרין כף הצנדים כאלו היו שם מחיצות ואח"כ אמרין גוד אחית, ט"ז: (י) בתוך י"ט, פי' מעל המים, אבל מחיצות הספינה גבוהין י', ואם אין מחיצות הספינה גבוהין י' הוי כמלית ומתר לטלטל מתוכה לים ומן המים לתוכה, ורש"י, כיון שעומד בכמלית, מ"א, ע"ש: (ב) נקב. ע"ז ט"ז שהקלה שא"צ שיעשה נקב בזה,

משנה ברורה

גבוה עשרה טפחים על סביבה, דמשמע הוי כל שפגעה עד למטה רשות-החיד, ואף שהמחיצה תלויה ואינה מונעת לפנים, קל הוא שהקלו בזה⁵ ואמרין גוד אחית⁶ מחיצתא: (ב) אין ממלאין ממנו. להכניסו לבית, (ג) וכן להניחו על-גבי הגזנותא גס-כן אסור, דהגזנותא נחשב רשות-החיד (ג) כיון שהחלוק פתוח לו, ויכול לזלזל כסמך שמה סעיף טז: (ג) או יעשה וכו'. רוצה לומר, שאין צריך לעשות דוקא סביב כל רחב הגזנותא, אלא סגי כשיעשה המחיצות סביב הנקב שהוא רחב ארבעה על ארבעה טפחים, דכל מחיצה העשויה לפחות מחלל ארבעה אינה מחיצה: (ד) למטה מחברת לה. אף-על-פי שרחוק עוד הרבה מן המים, (ז) וכל-שכן אם עושה המחיצה של עשרה טפחים למטה אצל המים דמתני⁷, דאמרין גוד אפיק מחיצתא עד גג הגזנותא: (ח) על-גבה. דגם כנה אמרין גוד אחית מחיצתא. ויש מן (ה) הראשונים שחולקין בזה וסבירא להו, דדוקא כשעושה המחיצות למטה מן הגזנותא אז אמרין גוד אחית מחיצתא, אבל לא כשעושה על-גבי הגזנותא. וכתבתי בזה⁸ וכן לנהר בזה: (ו) לשפך ממנה. הני דרך הנקב על הנהר וסם, דאף שהשופכין ילכו חוץ למחיצת הגזנותא אפילו הכי שרי, ובאפילו אם הוא סמוך לנקב שהוא רשות-החיד, כמבאר בסמ"ק שמה [סעיף-קטן מח], מכל מקום כיון שאין פתחו להוציאן לרשות-החיד, שרי. וע"ז בבאר הגולה: (ז) אינו יכול לעשות מחיצה על ארבעה. טפחים: (ט) שהקלו בספינה. פירוש, (ו) שבגזנותא גוד אחית מחיצתא עד מ"א, אבל בספינה מקלין עוד דאין צריך מחיצות כלל, אלא אמרין כף הצנדים הנה שם מחיצתא ואמרין גוד אחית עד מ"א: (י) כשהוא בתוך עשרה טפחים. רוצה לומר, שגבה דפן הספינה הכולט מעל המים הנה פחות מעשרה טפחים, (ו) אבל עמק הספינה בפנימה הנה גבה עשרה טפחים⁹ והוא רשות-החיד, ועל-כן צריך לעשות מבחוץ דף של ארבעה על ארבעה פמו שכתב [דאם אין עמק עשרה טפחים גם בפנימה של הספינה, הלא הוי כמלית¹⁰], ומתר לטלטל מתוכה לים ומים לתוכה בלי שום חקון: (יא) גבוהים עשרה וכו'. רוצה לומר, ונמצא כשהוא ממלא, על-פניו צריך להגבית קצת המים למעלה מדפני הספינה שהיא יותר מעשרה דהוי מקום-פסור, ואם-כן הוא מוטלטל מן-מלית לרשות-החיד דרך מקום-פסור, ועל-כן הקלו חכמים שדי שיוציא ויו בל-שהוא חוץ לספינה משום הכי בעלמא: (יב) ועושה בו נקב. והאחרונים (ט) הספינים דכיון אין צריך לעשות נקב כיון שאינו אלא להפך בעלמא, ויכול

שער הציון

(ג) נחבאר ממגדל-אברהם והג"ר ור"א: (ג) ע"ז בפרי"ק ג' טפחים, הא לא הכי הוי הגזנותא כמלית, ולדעת הרמב"ם אפילו אין חלון הבית פתוח להגזנותא כלל, אפילו הכי הוי הגזנותא רשות-החיד כל שהיא ר' על ד' טפחים. וע"ז בבאר הגולה שהבאנו דברי התוספות שבת דמצד לקול להניחו על-גבי הגזנותא אפילו אם נסבר דהיא רשות-החיד אפילו בלא מחיצות: (ז) מן מוכח בפוסקים דנה כהני לכלי עלמא: (ח) הרשב"א והריטב"א שחולקין על דעת רש"י ופירוש דמה שאמרה המשנה 'בין למעלה בין למטה', למעלה נקרא בפה שיעשה פתח הגזנותא אף-על-פי שהלקה ואינה מונעת עד למים, ולמטה היא כשיעשה המחיצה אצל המים, וכפדושם מבאר ברמב"ם וברבנו [הו"ק], וכן נראה קצת משמעות התוספות סוף פקד ו' ע"ז שם. ומכל מקום דעת רש"י גס-כן לא דעת ויחידה היא, דכפדושם פשוט הסמ"ג ומאור דרוז וסרבו ויחידה ויחידה, ומכל מקום להחלוק בדבריו נכון לומר כנה, לצאת גם דעת הרשב"א שחולקין בהדיא על דעת רש"י ויבאליה רבה כתב: ונראה דשניהם הלכתא היא, הניו דאין נאמין פה, אבל הם חולקין בסנהא על רש"י: (י) ט"ז ור"א: (י) מגדל-אברהם: (ב) ב"ח ושני-קנסת-הגדולה ור"י ומגדל-אברהם בשם ראב"ן:

ב רש"י פ"ו
 והתוספות שם
 פקד ב שם פ"ח א"א
 תרי לשני. ויסק
 סריף ור"א ש' כלמא
 פתחא דשור ד שבת
 ק' ויבד חקרא ודבר
 בר רב
 ח וממדים כפדו טו,
 וכן פתח דרב תפריד
 שם קלס ור' האי
 ור"ן פקדו יא שבת
 ר רבדים שם

מן המים שהם כמלית לר"ה, ע"כ צריך שיעשה מחיצה כל סביבה, דמשמע
 הוי כל שפגעה עד למטה רשות-החיד אמרין גוד אחית: (ג) פתוח. דאל"כ הוי
 כמלית ומתר לטלטל מן-מלית כמ"ש בסמ"ק שמו ס"ב, מ"א, ע"ש:
 (ג) מחיצה. גבה י', ע"ז שני: (ד) לשפך. נאע"פ שהוא סמוך לנקב
 שהוא ר"ה, מ"מ כיון שאין פתחו להוציא לר"ה שרי, מ"א, ע"ש:
 (ז) בספינה. משום דהמים כמלית הם והספינה רח"ה: (י) שהקלו. פ"י

באר הגולה

ואף לפי משפחות אלה מן הראשונים (רמב"ם, והוספות בהר"ם אסור) דהגזנותא
 שהיא למעלה מן המים וגבוה עשרה טפחים, אם יש בה ר' על ר' נחשב על-
 גבה פתוח-החיד אף שאין לה מחיצות פתוחות¹¹ משום דבקינת דגים אינה
 בקינה, מכל מקום כנה החוספת-שבת דמטר לטלטל מן המים על (גבה) ונכח,
 דמורכבן שם כמלית עלית לענן לטלטל. וע"ז בסמ"ק שמה במשנת ברורה שם
 שהבאנו דעת כמה פוסקים דסבירא דהיא הוי למעלה מעשרה נחשב
 למקום-פסור כשאין חלון פתוח לה¹², ואם-כן בעניננו מטר לטלטל גם מן הבית
 על-גבי הגזנותא¹³ אם הוא למעלה מעשרה: * לשפך ממנה. ע"ז במשנת ברורה
 כמה שכתבנו דאפילו אם הוא סמוך לנקב שהוא רשות-החיד, מן סביר
 שהגזנותא-היא וצ"ע אחרונים בשם התוספות, מיהו, כדחוש הרשב"א מוכח
 דלא שרי לשפך מ' אם קצתן בצדו רשות-החיד, הא בסמוך לרשות-החיד
 אסור. ודע עוד¹⁴, דלענן לשפך על דגני סביב, פליגי נמי בפלגמא, ויחידה,
 דלדעת הרשב"א שם מטר אם הפירשושכין יחדו מרפן הבית לנהר ולים,
 דכחו כמלית לא גזרו, וכמו בספינה לקמן בסוף הסעיף, ולדעת התוספות
 אסור, דכיון דהבא מכון שרידי למטה לנהר או לים, גזרין אטו שיהיו
 למעמים שישפך על דפני הבית הסמוך לרשות-החיד, וגבי ספינה שאין
 שאין כהני שמתקן סמוך לרשות-החיד, ומלשון הרמב"ם פקד טו מהלכות
 שבת הלכה טו משמע גס-כן דש"י, וכן סתם המסבר בסוף סעיף ג, והרמ"א
 בסמ"ק שנה הבא דעת האחרונים: * ואינו צריך וכו'. ובספר אליה רבא הכריע
 לעקר בשם כמה פוסקים דגם כנה צריך לעשות מחיצות, ומכל מקום נראה
 דהנהוג בעצת השולחן-ארבעה אין להחיות בזה, דגם ברמב"ן בחיובי
 בשבת העיקר את דברי הראשונים שהוא קרע השולחן-ערוך, וגם בבאורי משמע
 ע"ז לקמן על שיטה זו: * ויו של-שהוא. וכל-שכן אם יש לו דף ר' על

למלאה. דהמים כמלית הם והספינה רשות-החיד: (ח) ארבעה. דאמרין
 הנוכח מקום צריך דוקא מחיצות טפחים, ונקלה, דאמרין
 מחיצות כלל, אלא אמרין כף הצנדים כאלו הנה שם מחיצתא ואמרין גוד אחית עד מ"א:
 טפחים. רוצה לומר, שגבה דפן הספינה הכולט מעל המים הנה פחות מעשרה טפחים, (ו) אבל עמק הספינה בפנימה הנה גבה
 עשרה טפחים⁹ והוא רשות-החיד, ועל-כן צריך לעשות מבחוץ דף של ארבעה על ארבעה פמו שכתב [דאם אין עמק עשרה טפחים גם בפנימה של הספינה, הלא הוי כמלית¹⁰], ומתר לטלטל מתוכה לים ומים לתוכה בלי שום חקון: (יא) גבוהים עשרה וכו'. רוצה לומר, ונמצא כשהוא ממלא, על-פניו צריך להגבית קצת המים למעלה מדפני הספינה שהיא יותר מעשרה דהוי מקום-פסור, ואם-כן הוא מוטלטל מן-מלית לרשות-החיד דרך מקום-פסור, ועל-כן הקלו חכמים שדי שיוציא ויו בל-שהוא חוץ לספינה משום הכי בעלמא: (יב) ועושה בו נקב. והאחרונים (ט) הספינים דכיון אין צריך לעשות נקב כיון שאינו אלא להפך בעלמא, ויכול

שער הציון

(ג) נחבאר ממגדל-אברהם והג"ר ור"א: (ג) ע"ז בפרי"ק ג' טפחים, הא לא הכי הוי הגזנותא כמלית, ולדעת הרמב"ם אפילו אין חלון הבית פתוח להגזנותא כלל, אפילו הכי הוי הגזנותא רשות-החיד כל שהיא ר' על ד' טפחים. וע"ז בבאר הגולה שהבאנו דברי התוספות שבת דמצד לקול להניחו על-גבי הגזנותא אפילו אם נסבר דהיא רשות-החיד אפילו בלא מחיצות: (ז) מן מוכח בפוסקים דנה כהני לכלי עלמא: (ח) הרשב"א והריטב"א שחולקין על דעת רש"י ופירוש דמה שאמרה המשנה 'בין למעלה בין למטה', למעלה נקרא בפה שיעשה פתח הגזנותא אף-על-פי שהלקה ואינה מונעת עד למים, ולמטה היא כשיעשה המחיצה אצל המים, וכפדושם מבאר ברמב"ם וברבנו [הו"ק], וכן נראה קצת משמעות התוספות סוף פקד ו' ע"ז שם. ומכל מקום דעת רש"י גס-כן לא דעת ויחידה היא, דכפדושם פשוט הסמ"ג ומאור דרוז וסרבו ויחידה ויחידה, ומכל מקום להחלוק בדבריו נכון לומר כנה, לצאת גם דעת הרשב"א שחולקין בהדיא על דעת רש"י ויבאליה רבה כתב: ונראה דשניהם הלכתא היא, הניו דאין נאמין פה, אבל הם חולקין בסנהא על רש"י: (י) ט"ז ור"א: (י) מגדל-אברהם: (ב) ב"ח ושני-קנסת-הגדולה ור"י ומגדל-אברהם בשם ראב"ן:

הלכות שבת סימן שנה

ביאורים ומוספים

[שו"ע שם]

נעשה לה דף ארבעה על ארבעה ועושה בו נקב ומלא דרך שם, וצנינו צריך לעשות לו מחיצות⁽⁴⁾.

(4) כזה וי

[משנ"ב ס"ק א]

קל הוא שהקלו כמנים⁽⁵⁾.

(5) בטעם הפסול של מחיצה תלויה נחלקו האחרונים, האם הוא משום שתחתיה יש בקיעת גדיים (כלשון הגמרא עירובין טז, ב), או שגם באופן שאין בקיעת גדיים אין מחיצה תלויה כשרה, משום שאינה מתחילה מקרקע הרשות, ועל פי זה נחלקו בטעם דין זה שומריה תלויה מתירה כשהיא על גבי מים, בשו"ת נפש חיה (סי' לב-לג) נקט בצד הראשון שהחיסרון הוא רק משום בקיעת גדיים, ולפי זה ביאר שהקלו במים שבקיעת דגים אינה נחשבת לבקיעה, וכן נראה בשו"ע הרב (סי' י), וכן כתב הריטב"א (החדשים שבת קא, ב), מאידך, החז"א (ארי"ח סי' סח ס"ק י) הוכיח מלשון הגמרא 'קל הוא שהקילו במים', שבמים הקלו בדין מחיצה תלויה שהיא נחשבת מחיצה גם בלא הטעם שבקיעת דגים אינה נחשבת לבקיעה, שאם הטעם הוא רק משום שבקיעת דגים אינה נחשבת לבקיעה, אם כן מה צריך לקולא מיוחדת במים, הרי בין שאין בקיעה אין חיסרון בכך שהמחיצה תלויה, ובהכרח שכל מחיצה שאינה מתחילה מקרקע הרשות אינה מועילה להתיר, והיו שהקלו במים שהמחיצה מתירה אף שאינה מתחילה מקרקע, ומלבד זאת יש גם חיסרון של בקיעת גדיים, וחיסרון זה אינו קיים במים מן הדין, משום שבקיעת דגים אינה חשובה לבקיעה. [ועיי' שהביא אופן שבקיעת גדיים אפשרית גם כשאין חיסרון של מחיצה תלויה].

[משנ"ב שם]

וצמקין גיד אצות⁽⁶⁾ מחיצתא⁽⁷⁾.

(6) ואם ספנים ודייגים עוברים תחת הגוזזטרא, הסתפק בשו"ת חתם סופר (ארי"ח סי' פט) אם הם מבטלים את המחיצה בדין בקיעת גדיים שמבטלת מחיצה בקרקע, ומשום שרק בקיעת דגים אינה נחשבת לבקיעה, או שגם בקיעת דייגים נחשבת לבקיעת דגים. והשו"ע הרב (סט"ו) כתב שבאופן זה לא התירו מחיצה תלויה במים, ואין אומרים 'גור אחית מחיצתא'.

(7) מבואר מדבריו שבמחיצה התלויה על גבי המים ויש אור מתחת המשך בעמוד הבא

סימן שנה

דיני גוזזטרא ובית הפסא

[שו"ע ס"א]

גוזזטרא שהיא למעלה מן המים וחלון פתוח לה מן הפית, אין ממלאין ממנו אלא אם כן עשה לה מחיצה על סביבה⁽¹⁾.

(1) כזה וי

[שו"ע שם]

או נעשה המחיצה סביב הנקב שדולים דרך שם⁽²⁾.

(2) כזה וי

[שו"ע שם]

בין אם נעשה למטה מקפת לה⁽³⁾.

(3) כזה וי

הלכות שבת סימן שנה

ביאורים ומוספים המשך

המים. וכתבו העני אלמוגים (ס"ק ב) והחזיר (א"ח סי' קג ס"ק ז). שתירץ זה אינו מועיל לישב את דעת הרמב"ם והשו"ע שפסקו שגם באמת המים צריך לשקע. שהרי גם שם המים שחוץ לחצר הם כרמלית.

ב. המג"א (סי' שעו ס"ק א) פירש, שהטעם שצריך לשקע טפח בבור העומד בין שתי הצורות, משום שחוששים שמא הדלי ירד באלבסון ויכנס לרשות בני החצר השניה, ופירש שלכך בגזוטרטא אין צורך לשקע טפח, כיון שהוא עומד למעלה על גבי הנקב ומשולשל את הדלי לשאוב מים דרך הנקב בישר, ובאופן זה לא חוששים שהדלי יצא אל מחוץ למחיצה. וראה מה שכתב הפמ"ג (שם א"א ס"ק א). ג. החזו"א (שם) פירש, שהטעם שצריך לשקע טפח בבור העומד בין שתי הצורות ובאמת המים, כיון שאם אינו משקע לא ניכר כל כך שהמחיצה נעשית כדי לחלק את המים שבתוך האמה או הבור. וכתב שלכך בגזוטרטא לא צריך שהמחיצה יהיו שקועות במים, כיון שניכר הדבר שהמחיצה נעשית כדי לחלק בין המים שבין המחיצות למים שחוץ להם. וכן כתבו הפמ"ג (שם) והמאמר מרדכי (סי' שנו ס"ק א) והא"ר (סי' שעו ס"ק א), שמשמע לגבי אמת המים שהטעם הוא משום היכר. [וראה בביה"ל לקמן (סי' שעו ס"א ד"ה וצריך) שציון לתירוץ אלו, וכתב שהב"ח תירץ באופן נוסף, והמאמר מרדכי (שם ס"ק ג) תמה על תירוץו].

[משנ"ב ס"ק י]

אָבֵל עֵמֶק הַסְּפִינָה בְּפִנְיָהּ הָיָה גִבָּה עֲשָׂהָ טַפְחִים⁹.

9) ואם אין גובה י" טפחים גם בפנים הספינה, כתב המג"א (ס"ק ו) שמותר לשאוב מים מהים [בתוך ד' אמות], כיון שהספינה היא כרמלית ונמצא מטלטל מכרמלית לכרמלית, ואף שהספינה היא בלי, ודעת המג"א (סי' שמה ס"ק ד) שאין כרמלית בכלים, ביאר המחצית"ש (ס"ק ה) שדין זה שאין כרמלית בכלים נאמר רק בבלי שעומד ברשות הרבים, כיון שהוא בטל לרשות הרבים ששביבו, אבל בלי העומד בכרמלית נעשה כרמלית.

[משנ"ב שם]

דָּאָם אֵין עֵמֶק עֲשָׂהָ טַפְחִים גַּם בְּפִנְיָהּ שֶׁל הַסְּפִינָה, הֲלֹא הָיָה כְּקַלִּית¹⁰.

10) ואם מבחוץ דפנות הספינה גבוהות י" טפחים מעל המים ומבפנים אינן גבוהות י', כתר לקמן (סי' תה ס"ק לה) שתוך הספינה היא רשות היחיד, משום שיש כאן גידוד חמשה ומחיצה חמשה [שכן לעומד בתוך הספינה יש מחיצה של חמשה טפחים המצטרפת אל החמשה טפחים החיצוניים התחתונים שחוץ לספינה, שגם הם מבדילים בין הספינה ליב], ודי לו בהיקון זיו כל שהוא.

[ביה"ל ד"ה וחלון פתוח]

אף שאין לה מחיצות תחתיות¹¹.

11) וטעם הדבר שהגזוטרטא נחשבת רשות היחיד אף שאין לה מחיצות, משום שאומרים יגד אחת מחיצתא, והיינו שפני הדף נדונים כאילו הם ממשיכים עד י' טפחים, והרי זה כאילו יש שם מחיצה עשרה. ואף שסתם דף שרוחבו ד' טפחים על ד' טפחים המשך בעמוד הבא

למחיצה [עד המים] ואויר מעל המחיצה, אין אומרים יאתי אוירא דהאי גיסא [שמעל המחיצה] ודהאי גיסא [שתחת המחיצה] ומבטל המחיצה, אלא אדרבה אומרים יגד אחת מחיצתא והמחיצה מועילה להחשיב את הגזוטרטא לרשות היחיד. וכתב החזו"א (א"ח סי' ס"ק יט), שהוא דוקא באופן שהמחיצה גבוהה י' טפחים, אבל אם עשה מחיצה תלויה של חמשה טפחים, ומעל אויר חמשה שמעלה עשה עוד מחיצה של חמשה טפחים, אומרים אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא [נשתתחת למחיצה העליונה שמעל המחיצה העליונה] ומבטלים את המחיצה העליונה, וכן אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא [החמשה טפחים אויר שבאמצע והאויר שתחת המחיצה התחתונה] ומבטלים את המחיצה התחתונה.

אמנם, אם האויר שביין שתי המחיצות בנות חמשה טפחים הוא פחות מחמשה טפחים, יהיה מותר מדין יעמוד מרובה על הפרץ, שהמחיצה שרוחבה חמשה גדולה מן האויר והיא מתירתו, ונמצא שיש כאן מחיצה י' טפחים שמתירה במים. וכן אם עשה זיו על גבי המחיצה העליונה או תחת המחיצה התחתונה, הריהו מפסיק בפני האויר, ואין אומרים יאתי אוירא לבטל את המחיצה.

[משנ"ב ס"ק ז]

אָרְעִילִי שֶׁחֻק עוֹד הִרְבֵּה מִן הַמֵּיִם, וְכָל־שֶׁבֶן אִם עוֹשֶׂה הַמְּחִיצָה שֶׁל עֲשָׂהָ טַפְחִים לְמִשָּׁה אֶצֶל הַמֵּיִם דִּמְקַנֵּי¹².

8) כזה וזה, ומצינו עוד שני מקומות שעושים מחיצה מעל המים כדי לחלק בין הרשויות בתוך המים: א. לגבי אמת המים העוברת בחצר (כדלקמן בשו"ע סי' שנו ס"א), שעושים מחיצה גבוהה י' טפחים בבניסתה וביציאתה לחלק בין המים

שבחצר למים שחוץ לה, כדי שיוכלו לשאוב ממנה מים בשבת. ב. לגבי בור העומד בין שתי חצרות שלא עירבו ביניהן (כדלקמן בשו"ע סי' שעו ס"א), שעושה מחיצה י' טפחים על גבי הבור, כדי שיוכלו בני כל חצר לשאוב מים מחלקם.

אלא שמצינו חילוק להלכה בין שני מקרים אלו לגזוטרטא, שבגזוטרטא אין צריך שישקע את המחיצה טפח במים, ובאופנים אלו פסק השו"ע (שם ושם) שצריך לשקע את המחיצה במים טפח. ובטעם הדבר מצינו כמה פירושים:

א. הרשב"א והריטב"א (עירובין פה, א) פירשו, שהטעם שצריך לשקע טפח בבור העומד בין שתי חצרות, משום שבני שתי החצרות שותפים בבור, ולכך אם המחיצה אינה יורדת לתוך המים, נחשב כאילו המים של שתי החצרות מעורבים, ואין המחיצה שלמעלה מועילה לחלק ביניהן. אבל בגזוטרטא שהמים שחוץ למחיצה הם כרמלית, אין צורך שהמחיצה תרד אל תוך

הלכות שבת סימן שנה

ביאורים ומוספים המשך

מן היום לבית, מה זה שונה ממה שמבואר בשו"ע להלן שאם רפני הספינה גבוהים עשרה סגי בהיכר וזו כל שהוא, כיון שדרך אור מקום פטור ממלא, ואם כן גם בגזוטה גבוהה עשרה יספיק היכר וזו, ותירץ שבגזוטה מורו אטו גזוטה שאינה גבוהה. ולפי דברי הביה"ל (כאן) מבואר, שכל מה שגזרו הוא רק לענין להעביר מים מהכרמלית דרך שם לבית, אבל להוציא מהבית לגזוטה לא אסור, אף שאסור להוציא מהבית לגזוטה שאינה גבוהה ו' טפחים. וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (סי' שג ס"ק ו, ובביה"ל סי' שג ס"א ד"ה ברוך) בענין הוצאה מרשות היחיד למקום שלמעלה מעשרה.

[ביה"ל ד"ה לשפך ממנה]

ודע ע"ד⁽¹⁴⁾.

(14) ביאור הדברים, דעת התוס' (עירובין פח, א ד"ה הני) שמה שהתירו לשפוך מים מגזוטה לחוץ, הוא משום שאין כוונתו להוציא את המים מחוץ למקום שבין המחיצות, ולכן מותר לשפוך אפילו אם המקום שהוא שופך לשם סמוך לרשות הרבים, וכמו שכתב המשגיב (סי' ו). אבל אם הוא מתכוין שיצאו המים לרשות הרבים אסור, גם אם הם יוצאים על ידי כוחו, וכן אם יש ברמלית סמוכה לרשותו אסור אפילו אם יצאו רק על ידי כוחו, שיש לחוש שמא יורמן לפעמים שישפוך על דופני בית שסמוכים לרשות הרבים, ולכן אסור בסמוך לברמלית אף שלא גזרו על כוחו בברמלית. ודעת הרשב"א, שמה שהתירו לשפוך מגזוטה הוא משום שלא גזרו על כוחו בברמלית, אבל סמוך לרשות הרבים אסור אפילו בגזוטה משום שכוחו ברשות הרבים אסור, ולשיטתו לא גזרו בבית הסמוך לברמלית משום בית הסמוך לרשות הרבים.

ולהלכה נחלקו בזה השו"ע והרמ"א, שדעת השו"ע להלן (סי' ב-ג) בהרשב"א, ודעת הרמ"א (סי' שג ס"ג) בהתוס'.

שמונה ברשות הרבים אינו נחשב רשות היחיד, היינו משום שיש תחתיו בקיעת גדיים ולכן אינו נחשב למחיצה, אבל במים שאין בקיעת גדיים הרי זו מחיצה [כך מבואר בתוס' עירובין פו, ב ד"ה גזוטה], ובשונה הלכות (סי' שמה ס"ל) כתב, שדעת החזו"א (אורח סי' קג ס"ק בט) להלכה בתירץ זה של התוס', שהגזוטה נחשבת לרשות היחיד גם אם אין חלק שפתוח לה, שכיון שאין בקיעת גדיים תחתיה אומרים "גזו אחיה מחיצתא", ומותר לטלטל מהבית לתוכה גם מדרבנן. נולדבריו נראה שיהיה אסור לטלטל מן הים לעל גבי הגזוטה, שהרי היא רשות היחיד גמורה, ולא כמו שכתב הביה"ל. וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (משגיב סי' א) שלדעת החזו"א יש היסרון של מחיצה תלויה גם במקום שאין גדיים בקיעים, ויש לעיין.

[ביה"ל שם]

נחשב למקום פטור קצאין חלון פתוח לה⁽¹²⁾.

(12) ובמשגיב לעיל (סי' שג ס"ק ח) כתב כדעה זו. ומה שכתב כאן ובשעה"צ (סי' ג), שלדעת הרמב"ם הגזוטה נחשבת לרשות היחיד אפילו אם אין חלק פתוח לה, ובשעה"צ לעיל (סי' שג ס"ק ו) וביה"ל שם (סי' ב ד"ה וחלון) כתב, שדעת הרמב"ם שהמקום שעל גבי הויז נחשב מקום פטור, יש לחלק שכאן הגזוטה היא על גבי הים, ולכן אף שאין לה מחיצות תחתיה אין הדגים מוטלים ממנה שם רשות היחיד, משום שבקיעת דגים אינה נחשבת לבקיעה וכמו שביאר הביה"ל, מה שאין כן שם שרבים בקעים תחתיה בטל ממנה שם רשות היחיד.

[ביה"ל שם]

מסר לטלטל גם מן הפיה על גבי גזוטה⁽¹⁸⁾.

(18) בדין המובא בשו"ע שצריך לעשות מחיצה לגזוטה, הקשה בביה"ל לקמן (ד"ה וסגי) מדוע צריך לעשות מחיצה להתיר לדלות

